

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1749)
Heft: 14

Artikel: Hugonis Blotii epistola ad Io. Iacobum Frisium, [...], de caede fratris
Autor: Blotius, Hugo
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394646>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 27.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

adhuc multa gravia experior, sed animus ad omnia incommoda ita callum obduxit, ut ego magis quodammodo fortunam, quam illa me, rideam: Animum enim semel induxi meum, quicquid tandem in hac inconstanti & miserabili vita acciderit, ita ferre quasi a Deo constitutum, sine peccato a me ægre ferri non debeat. Luctuosum quidem est HADRIANUM, tali ætate, tali loco, tam indigno pessimorum hominum flagitio e vivis esse sublatum; sed luctuosius forsitan fuisset, si grandiozem natu in patria ante ora vestra simile fatum oppressisset, & inspectantem suam carissimam matrem, doloris magnitudine deficientem, per suum miserandum casum vita privasset. Nunc vestrum erit matrem mortem filii celare, ut in illo errore non sibi inutili futuro semper maneat, ut existimet, illum adhuc nobiscum, aut in Italia, aut in Gallia versari. Historiam miserandæ optimi adolescentis cædis ad te perscriberem, nisi simul & dolor, & occupationum mearum concursus remoram mihi injiceret; nisi etiam confiderem *Wirzium* ordine quæ audiverit hic atque viderit narraturum. Obiter tamen & carptim summa quæque rerum capita perstringam, idque rudi quadam Minerva. Non enim licet mihi hoc tempore vel tantulum quidem quid scribam meditari, sed raptim inter medios hospitem meorum (alo enim Comitem & Equitem Anglum, cum satis numerosa familia) strepitus omnia effundere, varius quam scribere. Sic itaque se res habet:

HADRIANUS FRISIUS cum a me in Collegium quoddam Viennense, quod Heidenheimense vocant, discessisset, paulo post ab *Joanne EISLE-*
RO,

RO , arcis & oppiduli Wolcherstorfiani nunc Domino , in liberorum suorum Præceptorem est cooptatus , cum quo triennium & eo amplius vivens ita se gessit , ut plurimum ipsi laborandum fuerit , ut missionem impetraret. Senserat enim Eislerus , æque atque ego , summam *Hadriani* fidem , & diligentiam incredibilem , cum industria atque ingenio singulari conjunctam. Hisce commodis neque ego , neque Eislerus carere voluit : Ille itaque eum retinere , ego ipsum ad me retrahere studui.

Ego autem tandem victoria potitus , omnem ipsi in *Bibliothecam Cæsaream* potestatem feci : In qua ita versabatur , tantoque eam illustrandi studio flagrabat , ut si superstes mansisset , & institutum opus , quod & ad Cæsaris utilitatem , & ad meum commodum , & ad sui gloriam , & ad patriæ suæ & suorum voluptatem amplificandam magno erectoque animo aggressus erat , ad finem perducere potuisset , immortale plane nomen sibi comparasset. Contigit autem , ut cum nimio studio se fatigasset , & ab Eislero sæpius Wolcherstorfium invitatus esset , recreandi animi causa , eo proficisci volens (distat namque oppidulum illud tria ab Urbe Viennæ milliaria) sic diceret uxori meæ ; *Nescio quid mihi rei tristioris præagiat animus ; animo tranquillissimo pransus & cœnatus ad Bibliothecam ititare soleo : Nunc ne Bibliotheca quidem , cujus vel cogitatione recreari soleo , me oblectare potest. Mutabo itaque locum & Eislerum Wolcherstorfium accedam , ut videam num has animi mei turbati nubes inter sodales veteres dispellere queam.* Hæc ille , & orans uxorem meam , ut mihi ipsius nomine

valediceret; se die Julii XV. Wolcherstorffum ad Eislerum confert: Is dies in Sabbathum incidit, cum postridie encænia oppiduli celebrarentur. Eodem venerant affines & amici quidam *Joannis Jacobi*, & *Joannis Ludovici HUTTERORUM* fratrum germanorum, quorum pater ex Satellite Cæsaris paupere ad Xenodochii Cæsarei præfecturam evectus repente ex usu facultatum, quibus pauperes aluntur, dives factus, & proventus Wolcherstorffiani agri probe cognitos habens (nam arx & oppidulum cum Jurisdictione, aut potius ejus proventus & fructus a Cæsare Ferdinando Xenodochio donati sunt; sed hi redimuntur una cum Jurisdictione ab iis qui plus offerunt pretii) Jurisdictionem cum fructu & proventu certa quadam pecuniæ summa redemit, & se a sordibus pauperum ad domini splendorem contulit, & ex rusticorum sudore atque ex innocentum divexatione dives & locuples factus, agrorum, vinearum & pascuorum vim sibi comparavit, adhæc domum magnam & magnificam sibi ædificavit, ipsique sibi nobilitatis libertatisque privilegia ab Imperatore impetravit. Tandem is duobus relictis filiis, totidemque filiabus fatis concessit: Uxor, horum liberorum mater, stupris inquinata & morbo Gallico (si quidem vulgi sermones veri sunt) infecta, & avaritia perdita, pecuniam quam ad 12000. florenos ejus maritus mutuo dederat, ut interim pro usura Jurisdictione illa frueretur, sed nihilominus certum vini & frumenti mensurarum numerum Xenodochii pauperibus advehi curaret, ab hoc Cæsare repetiit: vel quod existimaret neminem futurum qui ipsi succedere vellet, eamque pecuniam Cæsari pro Jurisdictione obtinenda refunde.

funderet , & sic ipsa viliori pretio dominium obtineret : vel quod pecunia præfenti frui & in otio vivere mallet. Sed paullo post prodidit fe morbus : *Eislerus* enim ab amicis adjutus plus pecuniæ Cæfari , & plus vini atque frumenti Xenodochio promifit , atque arcis oppidulique Jurisdictionem & ufum fructum contra avaræ vetulæ fpem obtinuit. Ab eo tempore inter *Eislerianos* & *Hutteros* eorumque familias odii , invidiæ , irarumque initia exardescere cœperunt , & fimultates ali , & convitia hinc inde iactari ; donec in eam , quæ **HADRIANUM** infontem quoque involvit , calamitatem res eruperit. *Eislerus* non pares , *Hutteri* non fuperiorem ferre potuerunt , & feroces animo Juvenes *Eisleri* paupertatem cum ignobilitate conjunctam infolenter contemferunt. Hisce irarum fimultatumque cauffis cognitis propius ad rem accedamus , videamusque quæ miserandæ Tragediæ catastrophe evaferit.

Procefferat *Eislerus* cum fuis (in quibus quoque **HADRIANUS** erat & *Laurentius* , *Jo. Eisleri* filius , tribus hebdomadibus ante ex Galliis domum reverfus , optimæ fane fpei adolefcens , doctus etiam & modestus) procefferat , inquam , ex arce , vefperi fub horam nonam in extremam oppiduli partem , circumfpectans , num quid turbarum inter ruflicos & alienigenas mercatores , qui complures huc confluxerant , oriretur : folet enim hoc non raro tali tempore fieri. Et fimul amicum quendam fuum in extremo oppidulo habitantem invifit , apud quem cum paululum commoratus effer , domum cum fuis reverfurus , in medio itinere ab *Hutterianis* ex feneftris ædium fuarum pro-

spectantibus ridetur , & sannis excipitur : quam
 rem indigne ferens *Laurentius* filius rogat , ecquid
 sibi insolentes illi mores vellent ? Illi contra hunc
 meretricis filium vocitantes convicia conviciis cu-
 mularunt , donec impatiens contumeliæ *Laurenti-*
us illorum aliquem ad pugnam provocarit. Illi
 mox quotquot erant , hastas , fistulas æneas , si-
 miliaque tormenta corripere , tumultuari , ad por-
 tam catervatim proruerere cœperunt. Ibi tum pe-
 riculum videns *Eisleri* *Oeconomus* ipsum per om-
 nia sacra obtestatur , ut se cum suis imminenti pe-
 riculo subduceret , inimicos enim sclopeta pluri-
 ma , ipsos contra nihil hujusmodi habere. Ob-
 temperans *Eislerus* a porta inimicorum cum suis
 domum versus recedit ; cum Soror *Hutterorum*
 ipforum abitum videns : *En fugam capessunt* , inquit ,
nebulones , *impetum nostrum expectare non audent.*
 Quæ audiens *Eislerus* , *Minime* , inquit , *sumus*
nebulones , & *quia nobis certaminis fugam exprobrant* ,
en stabimus , & simul satellitium suum , quod 10.
 aut 12. rusticis armatis armatura hastili constabat ,
 prope adstare in subsidium jussit. Hæc videns
 mater *Hutterorum* ira percita , *occurrite* , inquit ,
cædite , *sternite* , *fundite* , *occidite scelestos.* Tum fi-
 lii in primo agmine cum suis affinibus furentes
 (nam *Joannes Jacobus Hutterus* , filius natu major
 nuper uxorem nobilem , sed pauperem ex Fran-
 conia domum duxerat , & adhuc fratres uxoris
 secum habebat) hi , inquam , primi arma infer-
 re & furere in *Eislerianos* cœperunt , quos cætera
 turba sequens , sclopetis , ensibus & sudibus tan-
 tum impetum fecerunt , ut satellitium illud rusti-
 cum glandes plumbeas ab adversariis emissas ti-
 mens , & hos secuta pleraque *Eisleri* familia in fu-
 gam

gam profusam fuerit versa. Pugnatores tantum tres restiterunt, *Laurentius*, *HADRIANUS*, & *Liberorum Eisleri præceptor*. Ex his dum *Laurentius* cum adversario uno atque altero dimicat, globo a tertio trajicitur. Ictus patrem obsecrat inermem, ut secum fugiat, se vulnere lethali esse confectum: fugit ille cum filio, sed supra caput fugientis a tergo imminet ensis *Joannis Ludovici* latus & ponderosus atque acutus, quo dissectum *Eisleri* cerebrum fuisset, nisi a filiorum suorum præceptore, qui itidem fugiens Dominum sequebatur, ictus fuisset excussus & declinatus, atque ipse latro ictum intentans ab eodem præceptore in pollice fuisset vulneratus. Is itaque se non tantum spe sua frustratum (nam *Eisleri* necem unice appetebat) verum etiam faucium sentiens furore percitus *HADRIANUM*, qui interim etiam infeliciter pugnans enses suum prope capulum fractum habebat, & retrocedens atque in lapidem impingens, resupinus humi jacebat, scelerato ausu adoritur, & eadem illa ponderosa machæra, qua *Eislerum* petierat, *HADRIANI*, proch dolor! mediam frontem usque ad verticem capitis difsecat. Quo facinore patrato insana illa turba domum suam se recepit. *HADRIANUS* tam horrendo vulnere faucius, cum cerebrum quoque esset turbatum, & ut quidam putant læsum, solus per oppidulum veluti amens huc illuc oberrabat, vociferans, incolis perfidiam in Dominum suum commissam exprobrans, simul opem ad vindicandos latrones implorans: Sed frustra, nullus prodiit, nemo in viis conspectus, quisque metu se domi continuit. Tandem accesserunt duo, quibus notus erat, verbis illum demulcere cupien-

tes , sed cum ipse eos non novisset , hostes esse existimans , uni eorum colaphi ictum tam vehementem infert ut humi prosterneret. Ab his igitur etiam desertus , & in quartam usque horam oberrans , & se crucians cum vires deficerent , & cerebrum per vulnus frigeret , ante arcem humi provolutus ab Eislerianis , qui mortuo jam Laurentio , HADRIANUM quærebant , ipso pœne eodem in loco , in quo Laurentius ex ictu labascens affederat , apprehenditur , & domum portatur , eadem fere insania æstuans , donec vulnus unguento delibutum , calore fotum & obligatum esset : Tum enim ad se rediens , piissime Deum precatus est , & circumstantes allocutus , multa pio & prudente homine digna protulit , lacrimasque cuius excutavit. *Eislerum* quoque videns , *en* , inquit , *Eislere jam merito prædicare potes , te tam fidum in homine Helvetico habuisse ministrum , qui vitam & sanguinem suum pro tuo honore & salute vindicanda profuderit.* Laurentius itidem fassus est se pro patre libenter mori. Ambo infelices isti Juvenes , qui uno in loco pugnaverant , uno in loco animo & corporis viribus deficiebant , uno quoque in loco atque adeo in eodem tumultu Wolcherstorfi quiescunt. Carmen quoddam Poeta quidam elegans in eorum obitum composuit. Id ego cum quadam mea Oratione funebri , si modo Magistratus æditionem permiserit , excudendum curabo. Justitia hic languet , & tutiores sunt improbi quam innocentes. Et nihil fit , nisi excitentur & ne sic quidem interdum Judices manent incorrupti. Mihi ad rem pertinere videtur , si civitas Tigurina de hac indigna morte vindicanda ad
Cæsa.

Cæsarem , & simul ad Archiducem (†) *Ernestum* literas dederit , ne solitudo fratris SAMUELIS & peregrinitas causſæ defenſioni fraudi ſit. Nam intelligo olim civitatem veſtram iſthic de quodam fonte

(†) Ex hic publicarum Civitatis Thuricensis ad Archiducem Austriae Litterarum exemplum :

E. E. Oberkeit L. Statt Zürich Miſſiv an den Durchleuchtigſten , Hochgebohrnen Fürſten und Herren H. Ernſten , Erzherzogen zu Oeſterich , und derſelben unter Oeſterichſchen Landen Statthalter ꝛc. wegen des ermördeten Adrian Frielen &c.

Durchleuchtigſter , Hochgebohrner Fürſt , Gnädiger Herr : Euer Fürſtl. Durchleuchtigkeit ſygen unſer willig Dienſt , mit Erbietung aller Eeren zuvor : Gnädigſter Herr. Wir werden glaubhaft berichtet , daſs vvyland des Erwürdigen und wolgelerten Herren Johannſen Frielen ſeligen unſers lieben Burgers eelyblicher Sone Adrian Friels , kurz abgelauffner Zyt , als derſelbig mit ſynem alten Herren Johannſen Iſleren zu Wolkenſtorff geweſen , und in aller Fründſchaft für einer Wittfrauen Huſs , die Hütterschin genennt , kommen , ſyge er Friels , von derſelben Sönen und Mithafften , unerwolgt einiches Anlaſſes , jämertlich und unredlichen erſchlagen worden : An welchem leidigen Fall zwaren nit allein ſyne alte betagte Mutter , ſonders auch wir ein herzliches Beduren entpfangen und tragend , in Anſehung wir bemäldten Adrian Frielen ſeligen , eben mit groſſem Coſten erhalten und dahin gebracht , daſs er jetzt nun meer unſern Schulen und gmeiner unſer Statt Dienſten ,

fonte ad requisitionem Imperatoris Maximiliani
supplicium sumplisse. Hoc meum V. C. est Ju-
dicium

sten , mit Nuz vorstaan hette können und mögen : Nun
werend syne geliebten Brüdern , soliche an Irem Bru-
der seligen unredliche begangene That , mit rechtlicher
Beclagung ze prosequieren wol bedacht. Dieuvyl aber
die Sach Inen gar entlegen , und wir und sy zu V.
F. D. als der Enden yeziger Zyt Key. Mt. unsers al-
lergnedigsten Herren Statthalter , der getrösten Hoffnung
und Zuversicht sind , dieselbige werde ohne Ir der Fries-
sen rechtliche fürende Klag sonsten vs Hochheit und tra-
genden Ampts gebürende Inquisition über die Handlung
halten , volgend nach schweere der Thadt die Justitia
gegen den Schuldigen und Thetteren gestrax ergaan las-
sen ; So bitten V. F. D. vvir hiemit von syn Adrian
Frießen seligen Brüdern wegen , höchstes Fleißes , die-
selbige vvelle gnedige Verordnung zu thünd unbeschwert
syn , daß hierunter nach aller Nottdurfft gehandelt vver-
de , Innmassen mængklicher gespüren möge , daß er
Adrian Frieß selig hienebent umb seiner geflyssenen Dien-
sten , so derselbig (vwie vvir von synen Brüdern versten-
digt synd :) Key. Mt. Libery Vervualtern Herren D.
Hugo Blotio bevvisen , denocht nach seines Lebens
mutvwilliger und unverschulter Beraubung gerochen ,
und den Theteren umm Ir übel und Misthun Ir
vvolverdienter Lon vviderfare ; Daran beschicht die
Billichkeit , vvelches umb V. Fr. D. vvir unsserer Bur-
geren der Frießen halber als guter eerlicher Iütten In
aller Gutvwilligkeit zu verdienen uns Jederzytt nit spa-
ren , V. F. D. hierby Göttlichen Schirm befelchende

Dat. d. 16. Septembris Anno 81.

E. Fr. Dl. Gutvwillige

Burgermeister und Rath der Statt Zürich.

dicium , de quo tamen liberum erit tibi judicare.
Ignosces autem occupationibus meis hanc tam in-
conditam scriptionem. Vale V. C. Viennæ Au-
striæ Prid. Kal. Augusti. 1581.

Tui studiosissimus

HUGO BLOTIUS D.
Augustæ Bibliothecæ Præfectus.

